

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga LV-1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2009.gada 6.jūlijā Nr.1-5/174
Uz 05.06.2009. Nr.1-04/198-pav

Satversmes tiesas tiesnesim

K.Balodim

Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV - 1010

Par viedokli lietā Nr.2009-07-0103

Tiesībsarga birojā ir saņemta Jūsu 2009.gada 5.jūnija vēstule Nr.1-04/198-pav, kurā lūdzat sniegt viedokli par jautājumiem, kas ietverti Satversmes tiesā izskatīšanai gatavotajā lietā Nr.2009-07-0103 „Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 74.panta pirmās daļas un Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.432 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi” 88.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96.un 104.pantam”.

Sākotnēji jānorāda, ka personas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi ir noteiktas Satversmes 96.pantā, kas paredz: *”Ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību”*, kā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - “ECTK”) 8.pantā. Šīs tiesības tiek ierobežotas, liedzot personai nosūtīt vēstules privātpersonām, tomēr ir jāvērtē, vai šis ierobežojums ir tiesisks. Latvijas Republikas Satversmes 116.pantā noteikts, ka *„personas tiesības, kas noteiktas Satversmes deviņdesmit sestajā pantā, [...], var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. [...]”*. Tāpat arī ECTK 8.panta otrā daļa paredz, ka *„valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības”*. Saskaņā ar ECTK 8.panta interpretāciju valsts var iejaukties personas privātajā dzīvē, ja šāda iejaukšanās ir noteikta ar likumu, tai ir legītīms mērķis un tā nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā.

Tātad, iepriekš minēto tiesību uz privāto dzīvi ierobežojums uzskatāms par pamatotu un tiesisku tikai tajos gadījumos, ja:

- 1) ierobežojums ir noteikts ar likumu;
- 2) ierobežojumam ir legītīms mērķis;

3) ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā ECTK 8.panta otrajā daļā minēto mērķu sasniegšanai. Iztrūkstot kaut vienam no šiem nosacījumiem, ierobežojums tiesiskā valstī nevar pastāvēt.

Notiesāto personu tiesības nosūtīt vēstules ir reglamentētas Latvijas Soduzpildes kodeksā un Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumos Nr.432 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi”. Līdz ar to aizliegums notiesātajiem nosūtīt vēstules privātpersonām laikā, kad tie atrodas soda izolatorā ir noteikts ar likumu, tāpat ir noteikts aizliegums, atrodoties soda izolatorā, saņemt jebkādas vēstules. Tomēr attiecībā uz vēstuļu nosūtīšanu valsts un pašvaldību iestādēm, tiesību normās ir paredzēti noteikti termiņi (piemēram, administratīvā procesa, civilprocesa un kriminālprocesa ietvaros paredzētie procesuālie termiņi dažādu procesuālo darbību veikšanai).

Attiecībā uz aizliegumu sarakstīties ar privātpersonām, jānorāda, ka Satversmes tiesa lietā Nr.2008-42-01, sprieduma 10.punktā ir norādījusi, ka „*tiesības uz ģimenes dzīvi nozīmē tiesības uzturēt attiecības ar ģimenes locekļiem*”. Tāpat Satversmes tiesa šai punktā min, ka „*no tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi izriet valsts pienākums palīdzēt personai uzturēt attiecības ar tai tuviem cilvēkiem ieslodzījuma laikā*”.

Latvijas Soduzpildes kodeksa 74.panta pirmajā daļā paredzētais nosacījums, kas paredz notiesātajiem, kuri atrodas soda vai disciplinārajās izolatoros, aizliegumu nosūtīt vēstules privātpersonām, nevar tikt uzskatīts par pamatotu ar leģitīmu mērķi. Jau minētais ECTK 8.pants un Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācijas Rec (2006) 2 par Eiropas cietumu noteikumiem 24.2.punkts nosaka konkrētus gadījumus, kad drīkst ierobežot personu tiesības uz saziņu, paredzot, ka jebkurā gadījumā ir jāparedz iespēja vismaz minimālā līmenī sazināties. Līdzvērtīgi nosacījumi ir paredzēti arī Satversmes 116.pantā, proti, kā jau iepriekš minēts, Satversmes 96.pantā garantētās cilvēktiesības var ierobežot, pamatojoties uz šādiem leģitīmajiem mērķiem: *”lai aizsargātu citu cilvēku tiesības; lai aizsargātu demokrātisko valsts iekārtu; lai aizsargātu sabiedrības drošību, labklājību un tikumību”*¹.

Konkrētajā situācijā nav saskatāms neviens no minētajiem leģitīmajiem mērķiem. Jāņem vērā, ka notiesāto sarakste atbilstoši Latvijas soduzpildes kodeksa 41.pantā paredzētajam tiek cenzēta, tādējādi nodrošinot minēto leģitīmo mērķu izpildi. Tādējādi pilnīgs vēstuļu nosūtīšanas aizliegums nevar tikt atzīts par tādu, kuram piemistu leģitīms mērķis Satversmē un starptautiskajos tiesību aktos noteiktajā izpratnē. Aizliedzot saraksti ar privātpersonām, tiek nesamērīgi ierobežotas personas tiesības uz privāto dzīvi.

Tāpat minētajam ierobežojumam nepiemīt nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā, jo nav saskatāma neatliekama sabiedriska vajadzība, kāpēc būtu nepieciešams aizliegt soda izolatorā esošām personām veikt saraksti ar privātpersonām.

Latvijas soduzpildes kodeksa 41.pantā ir paredzētas notiesāto tiesības sarakstīties ar valsts un pašvaldību iestādēm. Satversmes tiesa savā 2008.gada 9.maija Spriedumā lietā Nr.2007-24-01 secinājumu daļā ir noteikusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nozīmē arī to, ka personai ir tiesības uz pieeju tiesai. Tāpat tā ir

¹ G.Feldhūne, A.Kučs, V.Skujenece „Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem”, Rīga 2004, 14. lpp.

uzsvērusi, ka valstij ir pienākums nodrošināt virkni procesuālo garantiju, tātad loģiski ir arī prasīt, lai personām tiktu nodrošināta pieeja tiesai un tās varētu izmantot šīs garantijas. Tādējādi, paredzot tiesības soda izolatorā esošām personām sūtīt vēstules uz valsts un pašvaldību iestādēm, būtu jāparedz arī tiesības saņemt sūtījumus no šīm iestādēm. Pretējā gadījumā var tikt būtiski iespaidotas personas tiesības uz pieeju tiesai, jo tad, ja persona, atrodoties soda izolatorā, nesaņem būtiskus sūtījumus no valsts un pašvaldību iestādēm un tai nav iespējas uz tiem atbildēt noteiktajos termiņos, tad attiecīgās personas tiesības uz pieeju tiesai var tikt nesamērīgi ierobežotas. Šādā gadījumā personas iespējas realizēt Satversmes 104.pantā paredzētās tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības, var tikt būtiski ierobežotas (piemēram, tiesības pārsūdzēt personai nelabvēlīgu administratīvo aktu). Turklāt jāņem vērā, ka personas atrašanās soda izolatorā var būt salīdzinoši ilga. Tāpat arī uz šo ierobežojumu jāattiecina jau iepriekš minētie argumenti, kas attiecas uz aizliegumu sarakstīties ar privātpersonām, proti, arī šim ierobežojumam nav saskatāms leģitīmais mērķis un tā nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā.

Ņemot vērā visu iepriekšminēto, secinu, ka Latvijas Sodu izpildes kodeksa 74.panta pirmās daļas un Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.432 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi” 88.punkta nosacījumi, attiecībā uz saraksti un vēstuļu saņemšanu, neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 96.un 104.pantam.

Ar cieņu

Tiesībsarga vietnieces p.i.

V.Slaidiņa